

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий Інститут мистецтв

Кафедра методики музичного виховання та диригування

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВОКАЛЬНОГО ТВОРУ**

Освітня програма Середня освіта (Музичне мистецтво)
за першим (бакалаврським) рівнем

Спеціальність 014 Середня освіта
(за предметними спеціалізаціями)

Галузь знань 01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 29 серпня 2019 р.

м. Івано-Франківськ – 2019

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методика аналізу вокального твору
Викладачі	Шуляр Орест Дмитрович , кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування; Молодій Ольга Романівна , заслужена артистка України, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування
Контактні телефони викладачів	0502055617 0503386878
E-mail викладачів	orest-gannusia@ukr.net , mamamela@ukr.net ,
Формат дисципліни	Очна, заочна
Обсяг дисципліни	90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	-
Консультації	Консультації проводяться відповідно до графіку індивідуальних занять зі студентами. Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту
2. Анотація до курсу	
Курс «Методика аналізу вокального твору» є однією з складових підготовки кваліфікованого співака та педагога, який має оволодіти комплексом знань, необхідних для майбутньої професійної діяльності як вчителя музичного мистецтва, співака-виконавця та вокального педагога, так і керівника вокальних та хорових колективів, диригента, регента. Даний курс є теоретико-практичним доповненням до фахової дисципліни «Постановка голосу». Зміст дисципліни полягає в оволодінні майбутніми вчителями і виконавцями навичками художньо-естетичного та практично-виконавського аналізу музичних творів, розумінні (в процесі опрацювання різних зразків вокального музичного мистецтва) розвитку історичних процесів в музичній культурі, ознайомленні майбутніх спеціалістів з історико-методичними основами формування різних вокальних жанрів, напрямів розвитку мистецтва співу, знайомстві з багатством та різноманітністю форм вокальної музики та, відповідно, вокальної літератури, з якою майбутнім бакалаврам доведеться працювати протягом всієї майбутньої творчої та педагогічної діяльності. Навчальна дисципліна базується на теоретичній та практичній сторонах процесу професійного розвитку співака, педагога-музиканта, є фундаментом для роботи студента над розвитком власної вокальної майстерності у класі постановки голосу, запорукою успішної роботи з майбутніми вихованцями – співаками, дитячими та дорослими вокальними чи хоровими колективами. Отже, даний курс, без сумніву, є однією з невід'ємних частин художньо-педагогічної мистецької освіти майбутніх викладачів музичного мистецтва. Тип – дисципліни вільного вибору. Термін навчання – 1-ий курс бакалаврату, I семестр (15 тижнів) Кількість кредитів – 3 кредити, загальна кількість годин: 90 (30 – аудиторна робота, з них 20 лекцій, 10 практичних; 60 – самостійна робота). Викладацький склад: Шуляр Орест Дмитрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування; Молодій Ольга Романівна, заслужена артистка України, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування.	

3. Мета та цілі курсу

Мета викладання курсу «Методика аналізу вокального твору» полягає у формуванні одного з фундаментальних навиків професійного розвитку майбутніх бакалаврів освітнього напрямку «Середня освіта («Музичне мистецтво») з вокально-педагогічною спеціалізацією – вміння комплексно аналізувати вокальні твори, з якими доведеться працювати в майбутньому, для успішної виконавської та педагогічної діяльності.

Завдання курсу полягають у теоретичному узагальненні методики аналізу вокальних творів, ознайомленні з різними підходами до аналізу вокального твору, освоєнні способів вирішення проблем, що можуть виникнути при виконанні твору, за допомогою їх аналізу.

Цілі викладання даної дисципліни полягають в:

- оволодінні майбутніми фахівцями науково-теоретичними основами аналізу вокального твору, що є необхідним вмінням для майбутньої діяльності вокаліста, як виконавця, так і педагога;
- систематизації знань про структуру комплексного аналізу творів вокального жанру;
- прищепленні навичок до самостійної роботи з фаховою літературою, орієнтації в ній;
- формуванні широкого художнього кругозору майбутнього викладача;
- вихованні вміння самостійно мислити, критично аналізувати вокальну літературу; навчити цьому майбутніх учнів та студентів;
- формуванні професійного підходу до виконавської інтерпретації вокального твору;
- виробленні власного способу комплексного аналізу вокального твору, що базуватиметься на використанні здобутих знань і досвіду та особистих мистецьких вподобаннях і смаках;
- вмінні зрозуміло донести власну професійну позицію до фахівців і нефахівців у музично-педагогічній галузі;
- здобутті навичку орієнтації у музично-теоретичній та вокальній літературі та освоєнні особливостей її бібліографічного опису;
- розширенні та поглибленні теоретичної та методичної підготовки майбутніх спеціалістів, зміст якої не охоплюється повністю іншими дисциплінами;
- підготовці фахівців – співаків, педагогів, диригентів, хормейстерів до практичної роботи в якості викладачів спеціальних дисциплін в загальноосвітніх та музичних школах, училищах, училищах мистецтв, педагогічних училищах, закладах культури.

4. Результати навчання (компетентності)

В результаті вивчення даної дисципліни студент повинен:

- розуміти рівень сучасної науково-теоретичної бази з питань аналізу вокального твору;
- грамотно добирати музично-теоретичну, музикознавчу літературу для аналізу вокальних творів, самостійно опрацьовувати та правильно здійснювати її бібліографічний опис;
- володіти знанням базового нотного вокального репертуару;
- освоїти принципи та методи аналізу музичних творів взагалі та, вокальних, зокрема; розуміти структуру комплексного аналізу вокального твору ;
- знати види музичної форми вокальних творів, розуміти їх жанрові та стильові особливості;
- мати здатність самостійно здійснювати аналіз вокального твору; скласти план роботи над твором, починаючи від процесу розучування і закінчуючи концертним виконанням;
- вміло оперувати професійною термінологією в сфері майбутньої фахової діяльності вокального педагога та виконавця;
- володіти вмінням аналізувати вокальні твори різної складності: від найпростіших

етюдів-вокалізів до найскладніших (як технічно, так і емоційно) розгорнутих оперних арій, романсів, сучасних обробок народних та авторських пісень, виконання яких вимагає віртуозного володіння голосом та неабиякої сценічної майстерності;

- уміти обрати для виконання (власного чи учнем, колективом) вокальний твір, що найкраще відповідає можливостям голосу (голосів), рівню вокального розвитку, характеру та, навіть, емоційного стану виконавця;

- володіючи теоретичними знаннями з методики аналізу вокального твору, вміти оцінити технічні складності : особливості мелодики, гармонічного плану, штрихів, альтерацій, особливості застосування вокального дихання та ін..;

- при підборі репертуару, вміти оцінити відповідність художньо-емоційної складової обраного твору до вокально-технічної підготовки виконавця чи колективу: вміння користуватися різними видами атаки звуку, засобами відображення динамічних та агогічних відхилень та ін..

- маючи базові знання фундаментальних розділів української та світової культури і мистецтва, вокального мистецтва зокрема, використовувати теоретичні знання та володіння музичним матеріалом різних епох для правильного трактування художнього змісту творів;

- шанобливо й дбайливо ставлячись до історичної спадщини і культурних традицій, мати здатність збирати, аналізувати та синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі інтерпретації художнього образу, пошуку засобів втілення у виконавській та педагогічній діяльності;

- демонструвати вміння стисло викладати власні судження та відтворювати їх аргументовано і грамотно, в тому числі у письмовій формі;

- практично і оперативно застосовувати знання зі спеціалізованої професійної дисципліни в процесі вирішення творчих завдань, у конкретних професійних ситуаціях;

- мати здатність здійснювати виконавську та педагогічну діяльність на базі професійних знань, умінь та навичок, здобутих у процесі вивчення методики аналізу вокального твору, застосовувати їх у репетиційній, концертній, педагогічній діяльності, роботі з ансамблями, солістами, малими вокальними формами, хоровими колективами, у різноманітних закладах мистецького спрямування.

5. Організація навчання курсу

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
I	014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	I	Вибірковий

Обсяг курсу

Загальна кількість годин – **90**

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	Стац. – 20 ; Заочн.- 6
семінарські заняття / практичні /	Стац. – 10 ; Заочн. - 2
самостійна робота	Стац. – 60 ; Заочн. - 82

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль I. Тема 1. Предмет методики аналізу вокальних творів.	Лекція	8.1,8.2,8.3, 8.4,8.5	2 год. Робота з літературою		Перший тиждень навчання

Основні завдання курсу.					
Тема 2. Структура комплексного аналізу вокального твору. Підбір наукової літератури для аналізу та виконання її бібліографічного опису.	Лекція Практична Самостійна робота	8.1,8.2,8.3, 8.4,8.5	2 год. 2 год. Робота з літературою 4 год.	5	Другий, третій тиждень навчання
Тема 3. Літературно-художній та історико-стилістичний аналіз вокального твору	Лекція Практична Самостійна робота	8.1,8.2,8.3, 8.4,8.5	2 год. 4 год. Робота з літературою 4 год.	10	Четвертий-шостий тиждень навчання
Тема 4 Музично-теоретичний аналіз вокального твору	Лекція Практична Самостійна робота	8.1,8.2,8.3, 8.4,8.5	4 год. 2 год. Робота з літературою 14 год.	10	Сьомий-дев'ятий тиждень навчання
Змістовий модуль II Тема 5. Вокально-теоретичний аналіз твору	Лекція Практична Самостійна робота	8.1,8.2,8.3, 8.4,8.5	4 год. 2 год. Робота з літературою 14 год.	15	Десятий-Дванадцятий тиждень навчання
Тема 6. Художньо - виконавський аналіз вокального твору	Лекція Практична Самостійна робота	8.1,8.2,8.3, 8.4,8.5	4 год. 2 год. Робота з літературою 14 год.	10	Тринадцятий - п'ятнадцятий тиждень навчання

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	90-100 балів (А «Зараховано») отримує студент, який виконав всі види самостійної роботи, практичні заняття, дав повні відповіді на запитання на заліку, опрацював рекомендовану літературу. 80–89 балів (В «Зараховано») отримує студент, який виконав всі види самостійної роботи, практичні заняття, дав відповіді на запитання на заліку, опрацював більшість рекомендованої літератури. 70–79 балів (С «Зараховано») отримує студент, який виконав більшу частину видів самостійної роботи, практичні заняття, дав відповіді на запитання на заліку, опрацював значну кількість рекомендованої літератури. 60–69 балів (D «Зараховано») отримує студент, який виконав половину видів самостійної роботи, практичних занять, дав неповні відповіді на запитання на заліку, опрацював половину рекомендованої літератури. 50–59 балів (Е «Зараховано») отримує студент, який виконав третину видів самостійної роботи, практичних
-----------------------------------	--

	занять, дав неповні відповіді на запитання на заліку, опрацював третину рекомендованої літератури. 26–49 балів (FX не зараховано з можливістю повторного складання) отримує студент, який виконав хоч якусь частину видів самостійної роботи, практичних занять, не дав відповіді на запитання на заліку, опрацював малу кількість рекомендованої літератури. 0-25 балів (F не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) отримує студент, який не виконав жодного виду самостійної роботи, практичних занять, не може дати відповіді на запитання на заліку, не опрацював рекомендованої літератури.
Вимоги до письмової роботи	Діагностика знань студентів здійснюється за допомогою: 1) усних опитувань на практичних заняттях; 2) письмових контрольних робіт; 3) письмового виконання аналізу вокального твору Розподіл балів, які отримують студенти Змістовий модуль 1 – 25 балів; Змістовий модуль 2 –25 балів Екзамен –50 балів. Загальна сума – 100 балів
Практичні заняття	Здійснити підбір літератури для виконання аналізу вокального твору та виконати її бібліографічний опис. Виконати історико-стилістичний та літературно-художній аналіз хорового твору. Визначити музичну форму твору, здійснити її схематичне зображення. Здійснити ладотональний план твору та аналіз вокальної лінії. Здійснити аналіз складності та особливостей вокальної партії : проаналізувати теситурні умови, визначити межі робочого діапазону, необхідні майбутньому виконавцеві для виконання даного твору, особливості мелодики , штрихів, визначити інтонаційні труднощі твору, наявність стрибків, альтерацій та інших особливостей вокальної лінії, здійснити аналіз твору з погляду особливостей використання правильного вокального дихання. Здійснити виконавський аналіз твору.
Умови допуску до підсумкового контролю	Опрацювання рекомендованої літератури. Письмовий аналіз вокального твору. Виконання письмових контрольних робіт. Усні відповіді на практичних заняттях.
7. Політика курсу	
Модернізація вищої освіти, орієнтованої на європейські стандарти, потребує інноваційного підходу до процесу підготовки майбутніх спеціалістів з урахуванням регіональних особливостей як традиційного, так і автентичного мистецтва, музичних традицій і, загалом, духовної культури краю, що на сьогодні складає пріоритетний напрямок мистецької освіти. Політика курсу спрямована на те, щоб забезпечити студентам здобуття знань, умінь та розуміння, що відносяться до галузі мистецької та, зокрема, вокальної, освіти, що дасть їм можливість виконувати свою роботу самостійно, вміння самонавчатись та самоорганізовуватись, розвинути аналітичне мислення, приймати обґрунтовані рішення,	

здійснювати оцінювання та забезпечення якості виконаної роботи.

Предмет «Методика аналізу вокального твору» готує студента до роботи з вокальним репертуаром у майбутньому, з мистецькими зразками творів, які опрацьовуються у вокальних класах: старовинні та класичні арії, солоспіви, обробки народних пісень композиторами-класиками у супроводі фортепіано; твори сучасних композиторів (пісні, романси); народні та сучасні пісні в оригінальних аранжуваннях тощо.

Величезне значення даної дисципліни полягає в ознайомленні з історичними процесами розвитку музичної культури, оволодінні навичками художньо-естетичного аналізу музичних творів, розуміння культурно-типологічних характеристик вокального музичного мистецтва, розвитку історичних процесів в музичній культурі, ознайомлення майбутніх спеціалістів з історико-методичними основами розвитку різних вокальних шкіл, напрямів розвитку мистецтва співу, світової музичної культури, багатства форм і жанрів вокальної музики, з якою майбутнім бакалаврам доведеться працювати протягом всієї майбутньої творчої та педагогічної діяльності. В процесі вивчення даного курсу студенти здобувають знання про специфіку функціонування і розвитку музичної культури, еволюцію основних музичних жанрів і форм, діалектику розвитку основних культурно-історичних традицій та музичної стилістики; знання про художню картину світу, специфіку музичного мислення.

Загалом, дисципліна «Методика аналізу вокального твору» спрямована на підготовку високопрофесійних фахівців у галузі вокального мистецтва, здатних кваліфіковано працювати у вокально-виконавській, освітньо-педагогічній, організаційно-пропагандистській сферах музичної освіти та культури, розвивати і примножувати національні співацькі, ансамблеві, хорові культурні традиції.

8.Рекомендована література

8.1Методичне забезпечення

1. Голос людини та вокальна робота з ним: Монографія/ Г.Є.Стасько, О.Д.Шуляр та ін,- Івано-Франківськ: Видави. ПНУ ім.. В.Стефаника, 2010.- 336 с.
2. Стасько Г.Є. Психотехніка співу у вокальній педагогіці: Монографія/ Г.Є.Стасько.- Івано-Франківськ: Видави. ПНУ ім.. В.Стефаника, 2010.- 136 с.
3. Хрестоматія для пения. Арии зарубежных композиторов. Вып. 1. - М: Музыка, 1981.
4. Хрестоматія для пения. Старинные арии. Вып. 3. - М: Музыка, 1978.
5. Хрестоматія для пения. Арии зарубежных композиторов. Вып. 1. - М: Музыка, 1981.
6. Хрестоматія для пения. Старинные арии. Вып. 3. - М: Музыка, 1978.
7. Хрестоматія для пения. III - IV курсы отделений актеров муз. комедии театральных и музыкальных вузов. - М.: Музыка, 1978.

8.2.Базова

1. Бандрівська О.К. Науково-методичні праці /статті, рецензії/.- Наукові збірки,- В.6.- ЛДМА.-Львів, 2002,- 148 с.Багадуров В.А. Очерки по истории вокальной педагогики. Ч.3.-М.:Музгиз, 1956.- 286с.
2. Бернд Вайкль. Пение и прочем умении. - М.:»Аграф», 2002.-224 с.
3. Вальденго Джузеппе. Я пел с Тосканини /Пер. с итал. - 2-е изд., доп,- Л.:Музыка, 1989,- 168 с.
4. Вопросы вокальной педагогики.Сб.статей.Вып.4/Сост.В.Л.Чаплина.-М.:Музыка. 1969.- 230 с.
5. Вопросы вокальной педагогики. Сб.статей. Вып. 5/Сост. Л.Б.Дмитриева.- М.: Музыка, 1976.-261 с.
6. Вопросы вокальной педагогики. Сб.статей. Вып. 6/Сост. Л.Б.Дмитриев.- Л.: Музыка. 1982,- 184 с.
7. Вопросы вокальной педагогики. Сб. статей. Вып. 7/Сост. А.Яковлева.- М.: Музыка,

- 1984,- 214 с.
8. Гнидь Б.П..Історія вокального мистецтва/ Б.П. Гнидь - К., НМАУ, 1997.- 320 с.
 9. Голинський М.Т..Спогади /Переди, сл. та передм. С.Д.Козака\ М.Т Голинський .- К.: Молодь, 1993,- 368 с.
 10. Голос людини та вокальна робота з ним: Монографія/ Г.Є.Стасько, О.Д.Шуляр та ін.- Івано-Франківськ: Видави. ПНУ ім.. В.Стефаника, 2010.- 336 с.
 11. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики,- М.: Музыка, 1968.- 676с:
 12. Євтушенко Д., Михайлов-Сидоров М.. Питання вокальної педагогіки.-Історія, теорія, практика/ Д. Євтушенко., М Михайлов-Сидоров..- К.; Мистецтво, 1963.- 338 стор.
 13. Кравченко А. Секретні бельканто.- Симферополь, 1993.- 126с.
 14. Лаури-Вольпи Дж. Вокальные параллели/ Дж. Лаури-Вольпи.-Л.: Музы́ка.- Ленингр. отд., 1972,- 299с.
 15. Лебедева. І. О. О. М. Благовидова - педагог/І. О. Лебедева..- М.: Музыка, 1984.- 80 с.
 16. Львов М. Из истории вокального искусства/ М. Львов.- М.: Музыка, 1964
 17. Морозов В.П.. Искусство резонансного пения. Основы резонансной теории и техники. ИП РАН, МГК им. П. Чайковского, Центр «Искусство и наука./ В. П. Морозов. М.,2002.- 496 с.
 18. Назаренко И.К.. Искусство пения. Очерки/ И. К. Назаренко..- М.: Музыка, 1968.- 622 с.
 19. Львов М.Л. Из истории вокального искусства/ М.Л.Львов,- Музыка: М.,1964.
 20. Прокопьев В.Н.. Как стать певцом и сделать карьеру./ В.Н. Прокопьев.- СПб.: Издат. «Русская графика», 2000,- 176 с.
 21. Стасько Г. Є. Психотехніка співу у вокальній педагогіці: Монографія/ Г. Є. Стасько,- Івано-Франківськ: Видави. ПНУ ім.. В.Стефаника, 2010.- 136 с.
 22. Тимохин В.В. Мастера вокального искусства XX века: Очерки/ В. В. Тимохин.- Вып. 1. М.: Музыка. 1974.- 175 с.
 23. Тимохин В. В. Мастера вокального искусства XX века: Очерки. / В. В. Тимохин.- Вып. 2. -М.: Музы́ка. 1983. - 175 с.
 24. Черепанин М. В. Музична культура Галичини (друга половина XIX - перша половина XX ст..) Монографія.:/ М.В. Черепанин .- К.: Вежа, 1997.- 328 с.
 25. Шуляр О. Д. Історія вокального мистецтва. Монографія: Ч.І./ О. Д. Шуляр.-Івано-Франківськ,- Видав. «Плай» ПНУ ім.В.Стефаника, 2010.- 352 с.
 26. Шуляр О. Д. Історія вокального мистецтва: Монографія.-Ч.ІІ /О. Д. Шуляр,- Івано-Франківськ: Видав. «Плай» ПНУ ім.В.Стефаника, 2012,- 360с.

8.3. Допоміжна

1. Вопросы вокальной педагогики. - Сборник статей выпуск 7. - М.: Музыка, 1984. - 214 с.
2. Гозенпуд А. Краткий оперный словарь 2-е издание / А.Гозенпуд - К., 1986. - 296 с.
3. Гринь Л.О. Теоретико-методичні основи вокальної підготовки майбутніх акторів/ Науково-методичний посібник для студентів спеціальності „Театральне мистецтво” [науковий редактор Г.В. Локарева.] / Л.О.Гринь - Запоріжжя: ЗНУ, 2011. - 140с., ноти.
4. Далецкий А.В. Обучение певца-любителя А.В.Далецкий - М.: МГИК, 1990. - 228с.
5. Егоров А.П. Гигиена голоса и его физиологические основы. - М.: Музыка, 1962. – 56 с.
6. История русского дореволюционного драматического театра в 2-х ч. / Под ред. Н.И.Злыяша./ М.: Просвещение, 1989. - 336с.
7. Кремлев Ю.А. О роли разума в восприятии произведения искусства / Ю.А.Кремлев - М.: Музы́ка, 1970. - 72с.
8. Олексюк О.М., Ткач М.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва : Навч. посіб. / О.М. Олексюк, М.М. Ткач. - К. : Знання України,

2004. - 264 с.

9. Павлов И.П. Полн. собр. сочинений, т. , кн. 2-я. / И.П.Павлов - М.-Л.: изд. АН СССР, 1951.-С.-269.

10. Рождественская Н.В. Диагностика актерских способностей ./ Н.В.Рождественская - СПб.: Речь, 2005,- 192с.

11. Шмыга Т. Счастье мне улыбалось / Т.Шмыга - М.: Вагриус, 2001. - 320с.

12. Юцевич Ю.Е. Педагогическое обоснование содержания вокальной подготовки

13. учащихся педучилищ Автореф дисс. ... канд.пед.наук/ Ю.Е. Юцевич.. - К., 1985. - 23 с.

8.4. Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

2. Наукова бібліотека інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

3. Івано- франківська універсальна наукова бібліотека імені Івана Франка.

4. Державний архів Івано-Франківської області.

5. Фонди та музейні збірки Івано-Франківського краєзнавчого музею.

6. Фонди та музейні збірки Львівського історичного музею.

8.5. Електронний ресурс

1.Вокально-виконавська творчість. [Електронний ресурс] // disser.com.ua/contents/18832.html

2.Розвиток особистості співака. [Електронний ресурс] // www.nbu.gov.ua/portal/Soc../3.pdf

3.Вокальне мистецтво: історія та сучасність. [Електронний ресурс] // solospiv.com/.../Naukovi_zbirky_24.pdf

4.Стахевич О.Г. Основи вокальної педагогіки. 4.1. [Електронний ресурс] // www.twirpx.com > ... > Музыкальное искусство > Вокал

5.Теорія та методика співацького голосотворення. [Електронний ресурс]// ib.mdpu.org.ua/e-book/hor/tema5.htm

6.Словник помилок вокальної педагогіки. [Електронний ресурс] // bukvar.su > Музыка

7.Физиология пения и вокальная техника. [Електронний ресурс] music80.org/node/535.